

Шишкіна Ксенія Олегівна

курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Гаркуша Аліна Григорівна

доцент кафедри кримінального
процесу, к.ю.н., доцент

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ВЕКТОРА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЗНАВАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Підрозділи дізнання – це відносно нові утворення в системі центрального органу управління поліції та її територіальних структурних підрозділах, на які покладені повноваження стосовно здійснення дізнання у правопорушеннях, віднесених Кримінальним кодексом України до кримінальних проступків.

Актуальність даного дослідження полягає у тому, що підрозділи дізнання виконують певні функції, а також, законодавець ставить перед ними деякі завдання, котрі у сукупності визначають вектор функціональної спрямованості діяльності дізнавача у кримінальному провадженні. Вивчення та дослідженням поставленого проблемного питання займалися такі науковці як: Крайнюк В.Г., Задоя К.П., Уваров В.Г., Пономаренко А.В., Донченко Ю.В., Александров Є.Н., Федотова Г.В. та інші вчені.

У ст.2 КПК України визначені основні завдання кримінального провадження. Вони є основоположними та загальними для усіх суб'єктів, що здійснюють досудове розслідування та судовий розгляд кримінальних проваджень. Невиконання визначених у КПК України завдань кримінального провадження тягне за собою юридичну відповідальність. Тому, під час здійснення досудового розслідування органи дізнання теж мають виконувати ці завдання, але, перед ними, також, стоїть додатковий перелік завдань, визначений у Наказі Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» № 405.

Отже, відповідно до п.1 Розділу II цього Наказу до завдань, які покладаються на підрозділи дізнання належать:

- захист особи, суспільства та держави від кримінальних проступків (тобто, метою проведення дізнання є захист інтересів суб'єктів, визначених у цьому Положенні);
- забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів Національної

поліції України (отже, підрозділи дізнання є відповідальними за своєчасність, повноту та неупередженість досудового розслідування кримінальних проступків);

- забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними проступками (відповідно до абзацу першого пункту четвертого Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства про відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної злочином, і стягнення безпідставно нажитого майна» від 31.03.1989 року № 3 слідчий, дізнавач перед направленням кримінального провадження до суду повинні з'ясувати, чи вжито заходів до забезпечення відшкодування шкоди кримінальним правопорушенням або проступком [3].);

- виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних проступків, і вжиття заходів щодо їх усунення (тобто, на підрозділи дізнання покладається обов'язок щодо з'ясування та дослідження причин вчинення кримінальних проступків та проведення профілактичної роботи серед населення, задля недопущення нових випадків порушення кримінального законодавства України) [2].

Функціональна спрямованість дізнавача у кримінальному провадженні визначається не лише завданнями, які перед ним ставить кримінальне процесуальне законодавство, а й функціями підрозділів дізнання. Так, відповідно до п.1 Розділу III Положення «Про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» основними функціями підрозділу дізнання є:

- усебічне, повне та неупереджене дослідження обставин кримінального проступку, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують їх покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень [2]. Наведена функція досить тісно переплітається із завданнями кримінального провадження та завданнями, які ставляться перед підрозділами дізнання. Головною метою зазначеної функції є наголошення на необхідності об'єктивної оцінки дій особи, що підозрюється у вчиненні кримінального проступку, задля того аби чітко окреслити ситуацію, що склалася та притягнути особу, яка скоїла кримінальний проступок до відповідальності в міру її вини. Дана функція також передбачає накладення на підрозділ дізнання обов'язку щодо забезпечення законності під час прийняття необхідних процесуальних рішень.

- аналіз практики досудового розслідування кримінальних проступків, організації і результатів діяльності дізнавачів, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підрозділів дізнання [2]. Тобто, однією з функцій підрозділу дізнання є досконале вивчення практичного досвіду у сфері досудового розслідування кримінальних проступків, з метою покращення результативності діяльності цього підрозділу.

- вжиття заходів з підвищення якості дізнання і дотримання його строків [2]. У зв'язку з цим на начальника відділу (сектору) дізнання ГУНП покладається обов'язок щодо проведення аналізу діяльності дізнавачів та

розроблення й вжиття заходів щодо покращення якості дізнання та скорочення строків його проведення.

- вивчення, узагальнення позитивного досвіду дізнання, упровадження його в практику підрозділів дізнання, розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних проступків [2].

- організація взаємодії підрозділів дізнання з іншими підрозділами Національної поліції, слідчими та детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням [2]. Ця функція покладається на начальника відділу (сектору) дізнання ГУНП, начальника відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції й полягає в їх постійному моніторингу ситуації щодо взаємодії підрозділів дізнання з іншими державними органами та установами, вжиттю заходів стосовно організації такої взаємодії.

- вивчення практики застосування дізнавачами норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України [2]. Підрозділи дізнання мають ознайомлюватися та досліджувати практику застосування їх працівниками норм чинного законодавства, з метою його подальшого покращення.

- забезпечення підбору, розстановки і виховання кадрів для підрозділів дізнання, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності [2]. Дана функція полягає у тому, що на працівників відділів (секторів) дізнання, які виконують організаційно-методичні функції покладається обов'язок щодо здійснення контролю за підготовкою кадрів та їх розстановкою, з метою ефективної організації робочого процесу.

- організація відповідно до законодавства України розгляду і вирішення звернень громадян, які надходять у зв'язку з проведенням дізнання [2]. Начальник Управління дізнання, начальник відділу (сектору) дізнання ГУНП, начальник відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції уповноважені на здійснення організації розгляду та вирішення звернень громадян, стосовно роботи працівників підрозділів дізнання в установленому національним законодавством порядку.

Дослідивши вищенаведене ми можемо зробити висновок, що вектор функціональної спрямованості діяльності дізнавача у кримінальному провадженні визначається функціями та завданнями, поставленими перед підрозділами дізнання. Національне законодавство містить необхідну кількість нормативно-правових актів, які забезпечують неухильне виконання підрозділами дізнання та їх посадовими особами своїх функцій та досягнення намічених цілей.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: редакція від 11.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 01.11.2020 р.).

2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» від 20.04.2020 року № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0491-20> (дата звернення: 03.11.2020 р.).

3. Постанови Пленуму Верховного Суду України в цивільних та кримінальних справах: бюлетень законодавства і юридичної практики України. 1995, № 1.

Щокало Анастасія Василівна,

курсант групи Ф1-404 факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Фоміна Тетяна Григорівна,

доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Медіація (від лат. *mediatio* – посередництво) – альтернативний метод вирішення конфліктів, згідно з яким нейтральний посередник (медіатор) допомагає сторонам досягти добровільної та взаємовигідної угоди шляхом двосторонніх переговорів [1, с. 610]. У наукових джерелах існують й інші визначення поняття, що використовуються для розуміння змісту програм і підходів, які ставлять за мету (як і медіація) досягнення взаємної згоди між сторонами конфлікту.

Медіація (відновне правосуддя) як альтернативний спосіб вирішення спорів широко застосовується в усьому світі. Тому у даних тезах ми присвятимо увагу саме цьому питанню, оскільки вивчення зарубіжного досвіду використання медіації у кримінальному провадженні допоможе запровадити даний інститут й в Україні.

У Франції термін «*mediation*» в межах юридичної лексики має відношення до процесів, учасниками яких є дорослі люди, в той час як термін «*reparation*» стосується тільки неповнолітніх. У Німеччині використовується термін «*Täter-Opfer-Ausgleich*», а в Австрії «*Ausergerichtlicher Tatausgleich*». У Великобританії популярним стало поняття «*restorative justice*» («відновне правосуддя»). Таке різноманіття в термінології дає підстави стверджувати, що існують значні розбіжності в походженні, структурі та цілях програм медіації. Необхідно також враховувати, що в деяких країнах термін «медіація» у кримінальних справах